

ṬHEN 1-NA: THĪR LÂWKNA

BUÂINA Hun Tê Zâwk” hi inhmêlhriatna mai bâka kan inkûngkaihnaah hian a thleng vê ngêi ang. Kristian zirtîrna thupuite hmanga hêl/chinfel hi a kawng ṭha ber a ni ṭhîn. Mahse, engtikah emaw chuan, inkûngkaihna duhawm ber kârah pawh intihthiam lohna chu a lo thleng vê tho dâwn a ni. Vânehthlâk takin, intihthiam lohnaten kan chhûngkua leh inṭhianna a tihchhiat dêr loh nân, Bible hi chutiang lama bengvârna thufingina khat a ni ber mai.

Hmangaih tûr leh ngilnei tûr (*Johana 13:34, 35*), inrem leh thlamuânga khawsa tlâng tûr te (*Rome 15:13–16*), inngaidam tûr (*Efesi 4:31, 32*) kan ni tih hi Kristian chhûngkaw thurâwn a ni a. Mahse, intihthiam loh châng hi chuan hêng hi kan theihngihl rang thei hlê thung a. Thil tih harsa tak pakhat chu, boruak a lo sân vêleh a Kristianten an hriat reng ṭhin tûr thil hriat chhuah chu a ni. Kristian thuhretûa kan ṭanna hi kan inkhâwm leh biak in chhûngah te, ṭawngṭai leh Bible zir honaahte chuan a ziâ deuh châwk; mahse, mahnî hmun, inah leh chhûngkaw zîngah chuan a dang leh daih ṭhîn.

Chhûngkaw zînga thil tih tûr leh sawi tûr nei sâ kan nih avângin inçhîr, ngaihdam tih vêl chu chhûngkuaa buaina chinfel nâna sawi tlân ngai tak a ni rêng a. Ngaidam ngâl mai thei nihna te, hun kal taa tihsual palh hre zui ngai tawh lo leh, mi dangte ngaithei lo nihte pawh hi thil mak ta luâ

chu a ni hran lo. Nûpa tuâk khat chuan, an inneih hnû lawkah an inngaihdamna chu an kal thûk lehzual deuh a ngai tiin an inhrilh dôn a. “Kan inneih vêleh kan nungchang mâwi lo zawng zawng chu hmun tinah theh darh a ni a. Inngaihdam dân kan zir thar leh a ngai a, a tû zâwk zâwk pawhin tihsual hlek hlek kan neih inngaihdam dân kan zir tûr a ni.” Chutianga ngaidam a, Kristâ ngaihdamna anga chhôngte ngaidam tûr chuan, Kristaa Pathianin min ngaihdamna (*Efesi 1:7*) kha thupuia kan neih reng a ngai a ni.

THEN 2-NA: ZIR ZÂUNA

Pathian Lehkha Thû

Tlâng chungga Thusawi kha thianghlimna thû leh zirtîrna fîng niin, “Lalram Thupui” tia hriat a ni a. Pâwl thupui (mani-festo) hian sorkar leh pâwl kalphung thupui tûr a târlang thîn. Isuâ lalram zepui chu khâ a thusawi lâr takah khân puân chhuah a ni a. Chhôngkaw tâna thurâwn thâ leh fîna thû a ni. Lalram thupuite chu inlaichîinna hawi zâwnga târlan a ni a, tichuan, chhôngkaw inlaichînnate chu Pathian lalram thiltum ber a ni.

Kristâ thurâwnin a târlan zirlai pakhat chu, “Mi vervêk! I mit atâ khanchhuk kha la chhuak hmasa rawh; chutichuan i ûnau mit atâ hmawlh te tak tê lâk chhuah tûr chu fiah takin i hmû ang” (*Matthaia 7:5*, ESV), hê thupui hian intihthiam lohna pumpelth tûrin min tanpui thei a. Hê châng leh a behbâwm vêl thû hi Kristâ thusawi zîngah chuan bel sual tâwk nasa ber a ni mai thei e. Chuvângin, tlêma târlan thui deuh a ni rêng a ni.

Pathian Lehkha Thû zawng zawng hi thu hlâwm khata, Khawthlang ram leh Kristian leh sâkhaw tihbîk nei lote ngaih dân khaikhâwmna tûr chu hei hi a ni ang: “ ‘Sawisêl suh u, sawisêla in awm loh nân’ ” (*Matthaia 7:1*, ESV). Hê thufînga Isuan ‘thingtum’ leh ‘mit’ a tih ÷obul hi hriat a dik

ang. Vânduathlâk takin, hetiang ɽawngkam hi kawhtîr neia sawi a ni a, chû chu tû mahin mi dangte thil tih lai sawi sêl ngawt loh tûr, chuti a nih loh chuan chutiang hmang vêk chuan sawi sêl a ni vê leh mai ang tihna a ni. Hei hi inlaichînna zâwngin lo sawi zawm ta ila, ‘sawi sêl suh’ tih hi zawm a nih loh chuan inneihna pawh hian a daih rei meuh lo vang, a nih loh pawhin na taka inhliam a ni mai ang. Chuvâng chuan dik/dik lo te, ɽhâ/ɽha lo te, duhawm/duhawm lo te, ɽangkai/ɽangkai lo tihte pawh a lei la lo zâwnga tih a nih loh chuan ‘a zual zawpui vailenhlo’ tih a ni mai ang. Bible thû leh Isuâ zirtîrna hre ɽhangte chuan hê thu belna tûr tak hi an manthiam ɽhîn a. Kristâ zirtîrna belna tûr inhmeuh tak chu eng nge ni ang? Chhûngkaw zînga intihthiam lohna pumpelh emaw, chinfel emaw dân tûr chu engtin nge ni ta ang le?

Matthaia 7:1–5 thûin a tum leh a hmanna tûr hmun chu Isuâ thusawiah khân a mithlâ thiam theih mai âwm e. Kan chhûngkua leh mi dangte chhûngzîngah pawh harsatna eng mah a thleng lo tih a ni phawt mai a. Harsatna thleng chu thingtum tiât (‘ĭ°Ā : Solomona tempul saka chhuat thingphel hman ang kha [*1 Lalte 6:15, LXX*]) mit aɽangin a lo lawr chhuak tihna. Mahse, hetah hian Isuan a danglamna tak a târlang a. Harsatna khirh deuh zâwk, thing tum chu thil nêp deuh zâwk, Isuan mitmîm ang leka a sawi zilhna/hauhna hmanga tih chu a ni. Chû pawh chu vervêk taka tih a ni lehzêl a (*Matthaia 7:5*). Chutiang zâwnga tih chu inlaichînna khawih pawi thei tak niin, sual pawi tak khawihthu khân a tî a ni tih pha tlat chungin, mi dangte tih sual vê nêp tak chu an chapchârsak ta sî a. A châng chuan mahnî tihsual thupna ɽha tak anga lang chu, mi dangte tihsual kawhchhuahsak zâwk hi a ni a. Chutianga tih chu inlaichînna tihchingpenna, inneihna leh chhûngkua intihtâurâuna bul a ni.

Mak tak maiin, Isuan inrem tlâng taka din ho theihna tûr beiseina târlangin, kâra dâlna thlen thei thilte dah bo dân tûr a sawi a. Hê beiseina hi nupui leh pasal kârah te, nû leh pête, fanâte leh ûnaute kâr atân pawh a ni vek mai a. Kan harsatna te, thu inchuh leh sualnate hi thu tâwp ni lo vin, kan inlaichîn tlânna hi pawimawh ber a ni zâwk tûr a ni. Kan intihthiam lohna hi thupui berah kan nei tûr a ni lo va, Isuâ thupêk: “Nangmâ mit atangin thing tum chu la chhuak hmasâ la, tichuan i ûnaupâ mita mitmîm te ta tê chu fiah takin i hmu thei ang” (*Matthaia 7:5*, ESV) tih chu kan bengkhawn tha zâwk tûr a ni.

Hetah hian kan kâra intihthiam lohnate a lo chhuah dâwna pumpelh emaw, chinfel dân tûr emaw a awm: 1) Tû pawhin mi dangte harsatna a sawi chhuah hmâin, amah ngêiin harsatna a neih chu a namêm lo fê zâwk tih rilrû a pu phawt tûr a ni. 2) Mi dang mita mitmîm te tak tê chu lâk chhuah kan tum hmâin, keimahni mita khanchhuk (thingtum) awm chu pha lo vin, kan lâk chhuahtîr kan phawt tûr a ni. 3) Mahni tihsualah thuphâ châwiin, chû chu mi dang mita mitmîm lek âia kan inlaichînnaa harsatna tam tak thlentîrtu (thingtum) a lo nih pheichuan kan ti ngêi tûr a ni. 4) Thil a kal fuh a nih chuan, tû zâwk emaw chuan (*Matthaia 7:7*) an inlaichînna than zêl leh humhim a nih theih nân, tûn hi mahni thil ngaimawh leh vei zâwngte sawi lan nâna hun thâ a ni em tih inzâwt se la. Kristâ thurâwn kha, A Thlarau chênchilhna leh, inngaihtlâwmna, zirtîr theih rilrû putna ang chîte chu thil chinfel leh intihthiam loh pumpelhna kawng a ni. Insawisêl a, vervêkna nêna mi dangte dik lohna laia inbeih chiam chiam a nih chuan, chutiang baw chu mahnî chungah lo lêt leh tûr chu a ni mai. Hei hi Isuan hre chiangin, vaulâwkna thû min lo hrilh ta rêng a, chû chu: “ ‘Sawi sêl suh u, sawi sêla in awm loh nân’ (*Matthaia 7:1*, ESV) tih a ni.

Ngaihdamna

A thurûk (kan ti mai ang a) chu ngaihdam kan nih anga ngaidam zêltu nih hi a ni: “Inkhawngaih tawna lainatna neiin awm ula, . . . Pathianin Kristaa a ngaidam che u ang khân inngaidam tawn rawh u,” (*Efesi 4:32*, ESV). Mihring finna hmanga Pathianin min ngaidam tawh tih pawmna hi ngaihdamna nun ataka channa nêh a inang lo. Hê danglamna tak hi Isuan *Matthaia 18:23-35*-a ‘Chhiahhlawh ngaidam vê duh lo’ a sawina tluka Chiang a awm kher lo vang. Hemi zâwn atang hian, (talent 10,000 lai) ngaihdamsak ni tawh sîn a chhiahhlawhpui (denarii 100 chauh bâ) a ngaidam vê duh lo tlat kha thil âwm ang lo tak a ni. Ngaihdam a ni tawh tih a inhria a, a rin pawh a ring ngêi ta vê ang; mahse, chû chuan amâ nunah awmze nei lo vin, mi dangte a en dânah danglamna rêng a thlen sî lo. Ngaihdamna hi kan chhûngte hnêna a thlâwna luâng liam tûr a nih dân chuan, Pathianin keimahni ngêi min lo ngaihdam tawhna chu min thununtu niin, mi dangte chungka kan nun dânah hûhâng a nei tûr a ni.

“Ngaihdamna nung” tih chungchângah hian, ngaihdam harsâ kan tih ber berte kan ngaihdam a ngaih thû sawina a ni ber a. Hemi chungchâng Brennan Manning tluka sawi fiah thiam an awm âwm lo ve: “Isua kha chuan mî kan hriat apiangte ngaihdam zêl tûrin chona min siamsak a Tûnah pawh tû emaw min tibeidawng leh kan pawî khawihthu an awm a, an chungah kan lâwm lo deuh reng a, an lakah dawhtheihna te, ngaihdamna te leh, mi dangte chungka kan tih duh zen zen loh pawh tih duhna thinlung kan pu hial a ni thei. Chû chu keimahni hi kan ni. Keimahni leh keimahni hi kan inhnê a. Kan zahzumna leh inkiltawihna te kan ning a, kan tlinlohna lakah kan hel a, kan thusawileh tawng ngêite kan kham hluah hluah a. Pathian fa dangte chu mahnî chungka kan inbûrbun ang êm chuan kan sawisêl ngai lo vang. Isuan kan thenawmte chu mahni kan inhmangaih anga hmangaih

tûrin min tî a. Mahni chungah ngêi pawh dawhthei, nunnêm leh khawngaih thei kan ni tûr a ni a, kan thenawmte hmangaih kan tum ang tho kha mahni chungah pawh kan ni tûr a ni.”—*The Signature of Jesus* (Colorado Springs, Colo.: Multnomah Books, 1996), p. 162. A nih loh leh, Francis MacNutt thusawi lâr tak: “LALPA Isua Krista khân amâ thisen ngêia i سوالنا zawng zawngte tlêng fai a, a ngaidam che a nih chuan, engah tehlul nge mahni chu i han inngaihdam loh ngam ang ni?” tih ang hi a ni tûr a ni.—*The Signature of Jesus*, p. 101.

Chuvâng chuan, Kristâ zâra ngaihdam hmiah kan ni tawh tih thu ropui tak hi atakin kan nunpui thei a. Thlarau Thianghlim nawrna zârah, chû thutak chu kan nun chhûng rilah la lûtin, kan inngaidam tlâng thei dâwn a. Hê thutak manthiamna tak mai hi, kan chhûngzînga muânna ataka chên theih dân chu a ni.

THEN 3-NA: NUNA BEL TÛR

Kristian kohhran chhûngah hian ngaihdamna chungchâng hi a pathian thu zirna zâwngte pawhin nasa taka sawi a ni thîn chungin, atak ramah chuan ngaihdamna hi thil khîrhkhân tak mai a la ni cheu mai. Hun kal taa kan pawisawite ngaihtuahin kan kut kan hûm ruh thar leh vêl thîn a, a bîkin thil fel lo tak chin fel a nih sî loh chuan a ni duh leh zual. Thinrimna ang chîte hi kan thintirimtu âiin, thinrimna pâitu zâwk tân a pawî a, ‘chin fel’ vat a nih dân tûr in pâwlte nê sawi ho teh u.

Puithiam pahnih (a upa zâwk leh la tuâi deuh zâwk) hian tlângsâng lama an hmunpui (monastery) an pan a, kawng laka hmun harsa lai vêla hmeichhe pakhat harsatna tâwk an hmû a. An puithiam dânah chuan hmeichhe deh a thiang lo bur a, a naupang zâwk chuan an kal pêl mai tûrah a ngai a. Mahse a upa zâwk chuan chû nû chu châwikângin, a paw kâi ta mai a, vaukam sîr lehlamah chuan a ngat a. Puithiam

naupang zâwk chuan ni theiin a hre sî lo, rilrûa a lungnih lohna chu inthup hrâm hrâm chungin tlâng chhîp chu an lâwn chhuak ta hrâm a. Chû hmun an thlen vêleh chuan a puâk ta phawng mai a: “Engtin nge kan thuthlung bawhchhia a khâ hmeichhia kha i hnunga i puâk theih?” tiin a chhuahchhâl a. Puithiam upa zâwk chuan, “Ni e, a dik e; khalai hmun kha ka paw kêi ngei mai a, mahse nang erawh chuan tlâng chhîp thlengin i paw zâwk a lo nih hi,” tiin a chhâng a. Kristiante erawh hi chuan an ngaihdam lohna phurrit hi an phurh zui reng a ngai vê lo. LALPAN khawvêl sualte a phur zo êm êm a, keinî tanpuina A mamawh vê lo a ni.

INSIDE STORY

TAWNGTAINA HMANGA LEIBA RÛL

CHOOMBA SIMILLAH chu Zambia University aţanga hnawhchhuah a ni a. Ani hian Zambian kwacha 9,000 (about (U.S.\$ 900 vêl hû) lei a bâ a, rulh ngaihna rêng a hre si lo a ni.

Mahse Choomba chu beisei bo dêr chu a ni bîk lo. Ani hian sorkar university-a bachelor degree nei tûra a zir pahin, Zambia rama Seventh-day Adventist boarding academy, Rusangu Secondary School an tihah chuan a thawk pah tho a.

Choomba chuan sum pûk tûr zawngin mi hrang hrang a dâwr kual nual a. A car, Toyota Voltz hralhna tûr pawh a zawng pah reng a. A chungchânga lo che tûrin Pathian pawh a ngên bawk a.

Chutah Rusangu Secondary School aţanga hnâi tê, Monze bank-ah loan a dîl a. Mahse chu bank chuan loan a pe ngai tawh lo tih a hre thuai a.

Beidawng taka bank chu chhuahsanin, hâwn kawngah chuan a ðian pakhat a tlawh kual mai mai a. Ani chuan, “Ni 21 chhông i car hi ka lo hmang hawh ang chû?” tiin a dîl a.

Choomba chuan a’n en deuh hâ a.

A ðianpa chuan, “Mingo pakhat, fanu nei hian heta chawlhrawn hman a tum a. Zin kual vêl a duh sî a, car ða tak hawh tûr lo dap tûrin min ti a. I car hi ða viau tûrah ka ngai,” a ti a.

Choomba chuan, “Vânneihna tûr a va ang mai ve. Engtin nge ka tih ang?” a ti a.

A ðianpa chuan, “Khalh chhuak la, fai takin siltîr phawt mai rawh,” a ti a.

Choomba chuan a car chu fâi takin a siltîr a, tichuan mi ngo (sâp pa) nêan inhmû a. Chû pa chu Monze farm-a hun rei tak hna lo thawk tawh a ni. A fanu puitling tawh nêna ni 21 chhông Zambia ram fan a duh thû leh, chuta sênso atân Zambian kwacha 12,000 pêk a inhuam thû a hrih a. Chuti zât sum chu second-hand car leina daih a ni.

Choomba chuan, “Chû chu ka âwih lo deuh hial zâwk a ni,” tiin interview neihnaah a sawi.

A tûkah chuan car chu a rawn lam nghâl a, chû chu Sabbath nî a ni. Choomba chuan sum chu a mamawh hlê nân, sumdâwn nâna Sabbath nî a motor tlântîr chu a duh lo.

Chû pa chuan a rilrû a thlâk ang tih hlâu chung sîn, “Vawinah chuan ni rih lo ve, Sunday lamah zâwk le,” tiin rilru tawngtâina nêan a chhâng a.

Sâp pa chuan Sunday nî chuan car chu a rawn lam a, kwacha 11,000 chu a hlân nghâl bawh a.

Choomba pawh chuan chuta òanga sâwma pakhat chu a pe vê nghâl a. Chutiang chuan hnawh chhuah em tuâr lo vin, kum 2016 khân a lût chhonzawm thei ta zêl a ni.

Tûnah zet chuan òawngtâi sâwtzia leh thiltihtheihzia chu a hre Chiang leh zual ta.

Choomba, kum 37 mi chuan, “Chhel takin Pathian rinchan tlat rawh u. Eng thil thil emawte ti tûrin harsatna eng eng emawte pawh in tâwk a ni thei e, mahse i mamawh chu Pathianin a hria. Amâ hun ruât hi a lo thleng ngê ngê thîn a ni,” tiin a sawi.

Secondary school awmna, Rusangu Mission, hi kum 1900 tîr lama mission fund hmanga din a ni. Thawhlawm phal taka in thawh thîn avângin lâwmthu kan sawi e.